

Pridjevi

Ana Grgić

(Ivan Marković: *Uvod u pridjev*, Zagreb: Disput, 2010.)

Budući da su pridjevi uz glagole i imenice jedna od triju najbrojnijih i najvažnijih vrsta riječi, za sve bi kroatiste, a i za sve one koji se bave jezikom, mogla biti vrlo zanimljiva novoobjavljena knjiga *Uvod u pridjev* Ivana Markovića. Iako autor knjizi daje skromno ime *Uvod*, želeći time vjerojatno reći da je prostora za istraživanje pridjeva još mnogo, čini se da je ova knjiga mnogo više od toga. To je vrlo opsežna i iscrpna monografija o pridjevima. Posebna je pozornost dakako posvećena pridjevu u hrvatskome, pri čemu se osobito ističu podroban opis semantike hrvatskoga pridjeva te opis pridjev-ske sintagmatike.

U indoeuropskim se jezicima pridjev tradicionalno određuje ovisno o značenju (semantici), službi (funkciji) i obliku (morfologiji) vrste o kojoj je riječ. Služeći se gramatikama i jezičnim priručnicima dolazi se do definicije prema kojoj pridjev znači svojstvo (kakvoću, pripadnost), on se pridjeva imenici kako bi je dodatno označio te se mijenja prema rodu, broju, padežu i određenosti. Ovakva definicija pridjeva kao vrste kojom se izražavaju svojstva bića, stvari, pojava i mjesta mnogo je puta bila osporavana i iznova problematizirana jer neke imenice nisu ništa drugo doli izdvojene i imenovane kvalitete (npr. *crnci*, *pustinja*).

Prvo poglavlje nosi naslov *Pridjev među vrstama riječi*. U njemu se govori o vrstama riječi u jezicima, o njihovim osnovnim karakteristikama i o mjestu pridjeva među različitim vrstama riječi. Svi jezici razlikuju imenice i glagole i u svim su jezicima to otvorene vrste riječi. U mnogim jezicima, ali ne u svima, tu su još dvije otvorene vrste riječi — pridjevi i prilozni. Razlike će, međutim, među imenicama, pridjevima i glagolima u pojedinim jezicima kadšto biti toliko male da će ih katkada biti vrlo teško ili čak nemoguće utvrditi. U svakome slučaju, čak i ako je pridjeva u nekome jeziku svega nekoliko, nekoliko desetaka ili nekoliko tisuća, postoje osnovni semantički tipovi koji se mogu uočiti u svakome jeziku, a to su: dimenzija, dob, vrijednost, boja, fizičko svojstvo s potklasom tjelesna svojstva, ljudska osobina i brzina. Jezici s velikim pridjevskim klasama, kakav je i hrvatski, dopunjuju se još različitim pridjevskim semantičkim tipovima kao što su npr. složenost, sličnost, posvojnost...

U drugom i trećem poglavlju donosi se iscrpna tipologija pridjeva i pridjevskih sintagmi. Drugo poglavlje nosi naslov *Pridjev tipološki*. Hrvatski jezik, kao i ostali indoeuropski jezici, ima veliku i otvorenu klasu pridjeva. Naš jezik prima nove izvedenice od imenskih i glagolskih osnova, domaćih i stranih. Međutim neizvedenih, temeljnih pridjeva ima daleko manje nego neizvedenih glagola i neizvedenih imenica. Ovdje autor napominje da standardni hrvatski jezik ima i pedesetak pridjeva koji tvore posebnu skupinu nesklonjivih pridjeva. Unatoč svojoj morfološkoj “nesposobnosti”, ovi se pridjevi ne izdvajaju u posebnu kategoriju riječi jer je ta morfološka sposobnost ili nesposobnost često nedovoljan kriterij za određivanje vrsta riječi (npr. *velim, Ines*). Osim toga, oni se svojom semantikom potpuno uklapaju u temeljna pridjevska značenja. Češći su nesklonjivi pridjevi u hrvatskome npr. *bež odijelo, bordo baršun, flegma tip, fora frizura, krem cipele, kul frajer, lila rukavice, reš pečenje, šlank gospodin, trendi odjeća*. . . Uz to što su nesklonjivi, ne mijenjaju se ni mocijski, a ne mogu se ni sintetički komparirati pa bi ih se trebalo nazivati nepromjenljivima, a ne samo nesklonjivima. Ovi se pridjevi mogu komparirati samo perifrastično (npr. *više/manje reš*). Redom je riječ o posuđenim osnovama, a jedini domaći nesklonjivi pridjev je *nalik*. U ovome poglavlju autor donosi i popis hrvatskih pridjeva prema značenjskim tipovima. Kao izvor poslužio je Čestotnik (Moguš — Tadić — Bratanić 1999) i prema njemu napravljen je popis nešto više od 1 200 najčešćih hrvatskih pridjeva.

Treće poglavlje s naslovom *Pridjev formalno*, koje ponajprije slijedi istraživanja i zaključke Marka C. Bakera, govori o atributivnim modifikacijama, o sekundarnoj predikaciji te o slaganju pridjeva.

U četvrtom poglavlju nalazi se svojevrsan katalog mogućih hrvatskih sintagmi s pridjevskom glavom i onih vrsta zavisnosloženih rečenica za koje je karakterističan pridjevski predikat. Tipovi su sljedeći: *goli* pridjev, *prilog/intenzifikator + pridjev*, *pridjev + pridjev*, *pridjev + imenska sintagma*, *pridjev + prijedložna sintagma*, *pridjev + kao + imenska sintagma*, *pridjev + standard komparacije*, *pridjev + infinitiv*, *pridjev + za + supin* i *pridjev + zavisna surečenica*. Kao zanimljivost, ovdje valja izdvojiti upravo iscrpne popise primjera koji se navode za svaki tip sintagme.

Peto je poglavlje osobito zanimljivo. Samo po sebi nije toliko usko povezano s ostatkom knjige pa bi se moglo iščitavati i kao zasebna cjelina. Ono se bavi posebnim pridjevskim semantičkim tipom — riječima koje znače boju. Na samome kraju autor naglašava da su izrazi za boju “moćno i veoma ekonomično sredstvo metonimične identifikacije izvanjezičnog univerzuma s jasnim i govornicima prepoznatljivim konotacijama, kao što su to primjerice i dijelovi ljudskog tijela pri metaforizaciji”.

Knjiga *Uvod u pridjev* doista je vrijedno djelo domaćega jezikoslovlja. Riječ je o vrlo modernoj i ubuduće vjerojatno temeljnoj literaturi o pridje-

vima u hrvatskome jeziku — o njihovu statusu kao vrste riječi, o njihovu odnosu prema imenicama i glagolima, njihovoj morfologiji i semantici, s mnoštvom dosad neosviještenih i neopisanih njihovih obilježja.